

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

V. 1918.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1918.

De Muntstempels der Munt te Gorinchem. *)

Op pag. 70 *Jaarboek* 1917 bij het artikel over de Gorinchemsche muntstempels vindt men eene noot, waarin aangegeven is, dat in de verzameling nagelaten door C. G. BOONZAJER, oud-notaris te Gorinchem, en 20 Maart 1865 te Amsterdam verkocht, een muntstempel van den Gorcumschen duit en 2 andere muntstempels voorkwamen.

Deze drie muntstempels werden door den Heer A. O. VAN KERKWIJK in 's Rijks Munt te Utrecht ontdekt. Door diens goede zorgen kwam ik in het bezit van afslagen van deze stempels, waarvan ik de beschrijving hieronder volgen laat.

I. Teston van Koning D. ANTONIO.

Voorzijde: ✠ ANTONIVS : I : REX : PORTVG : ET : AL.

Gekroond wapen van Portugal.

Keerzijde ontbreekt.

Afgebeeld *Jaarboek* 1917 pag. 51 h.

In het Museum Oud-Gorcum bevinden zich 17 stempels van deze voorzijde.

*) Vervolg op het artikel verschenen in het *Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde* 1917. pag. 41 73.

II. Gouden Portuguez of Zilveren Cruzado.

Keerzijde: ✠ IN Δ HOC Δ SIGNO Δ VINCES. Christuskruis.
Diameter 31. m.M.

Voorzijde ontbreekt.

Van welke muntsoort is dit de stempel? Voor een Teston is hij te groot. Het is niet onmogelijk, dat er te Gorinchem behalve de proefslagen voor een Portuguez (*Jaarboek* 1917, pag. 47, 49 en 50) ook een andere Portuguez vervaardigd werd, waarvan het bestaan ons onbekend is.

In ARAGÃO *) I. pl. XIII n°. 2—3 en pl. XV n°. 1 komen afbeeldingen van een gouden Portuguez van D. MANUEL I 1495—1521 en D. JOAO III 1531—1557 voor, die denzelfden diameter hebben en ook dezelfde keerzijde voeren.

Maar bovendien beeldt ARAGÃO op pag. 285 van zijn werk een zilveren munt van D. SEBASTIAO 1557—1578 af, die in grootte met onzen stempel overeenkomt.

Deze munt heeft op de voorzijde het gekroonde wapen van Portugal met het omschrift ✠ SEBASTIANVS .
I . REX : PORTVG : ET : ALGARB.

*) A. C. TEIXEIRA DE ARAGÃO. *Descrição geral e historica das Moedas cunhadas em nome dos Reis Regentes e Governadores de Portugal.* Lisboa 1874.

De keerzijde is behoudens eenige kleine verschillen, gelijk aan ons exemplaar.

ARAGÃO hield deze munt voor valsch. De toenmalige bezitter JUDICE DOS SANTOS beschreef het stuk als een proefmunt.

Is de munt bij ARAGÃO afgebeeld misschien te Gorinchem geslagen? Onmogelijk zoude het niet zijn, want er is aldaar heel veel op naam van D. SEBASTIAO gemunt.

In dit geval zoude deze stempel ook voor een zilveren Cruzado gediend kunnen hebben, alhoewel mij waarschijnlijker voorkomt wij met de keerzijde van een gouden Portuguez te doen hebben.

Het raadsel zal wel onopgelost blijven totdat eene dergelijke munt gevonden wordt.

III. Duit van Gorinchem.

Voorzijde AVX · NOS · IN · NOM · DOM ☼ De Gorcumsche Maagd, in een tuin, op den haag het wapenschildje van Arkel.

Keerzijde ontbreekt.

De keerzijde van deze Duit is afgebeeld in het *Jaarboek* 1917 pag. 691 en bij VERKADE pl. 58. 3.

In het Museum Oud-Gorcum bevinden zich 5 stempels van de keerzijde.

Deze duit, zonder jaartal, is in 1590 te Gorinchem geslagen, hetgeen mij bleek uit eene acte van 15 April 1591, berustende in de protocollen van notaris J. G. VAN HERWAERDEN te Utrecht, waarop mij de heer VAN KERKWIJK opmerkzaam maakte. Daarin verklaart GERRIT ANTHONISZ. VAN PUFFLIJEDT, coperslaeger t' Uytrecht, oudt 51 jaren, o.a. «dat hij in den jare 85 aen ADRIAEN VAN MEERLANDT, muntmeyster tot Gorichem geleverd heeft het pont roodt copers om leggelt off te maecken, 't pont voor achtalve stuvers en in 88 om leggelt of te maecken 't pont voor seven stuvers en eyntelyck in 't jaar 90 het pont root cupers om duyten off te maecken geleverd te hebben soo binnen Utrecht, tot Gorichem als Cuylenborch 't pont voor 8 stuvers».

Het ware te wenschen dat het Museum te Gorinchem eveneens de beschikking over deze drie stempels, die zich in 's Rijks Munt bevinden, verkreeg.

De muntstempels, voor zoover tot nu toe bekend, zouden dan in één geheel vereenigd zijn, hetgeen voor de wetenschap zeer zeker van belang ware.

M. SCHULMAN.